

ОРГАНІЗАЦІЯ УЧАСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ В РЕГУЛЮВАННІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

***Анотація.** В статті досліджено та проаналізовано ступінь участі державних органів в регулюванні сільського господарства України та запропоновано напрямки організації її подальшого удосконалення.*

***Ключові слова:** організація, сільське господарство, державні органи, удосконалення виробництва продукції.*

Постановка проблеми. Участь державних органів в регулюванні сільського господарства - звичне явище, особливо при вирішенні таких проблем, як матеріально-технічне забезпечення фермерів, реалізація продукції, нарахування податків і надання кредитів, охорона природних ресурсів, розвиток досліджень, освіта та інше. У 1990-2012 роки державна аграрна політика в Україні була спрямована на ринкову трансформацію аграрного сектора, зупинення кризи і стабілізацію сільського господарства. За ці роки здійснено приватизацію земель сільськогосподарського призначення. Основними організаційними формами виробництва на селі стали приватні господарські структури ринкового типу, функціонують фермерські й особисті селянські господарства. Сільському господарству знижено податкове навантаження і спрощено систему оподаткування, запроваджено стимулювання банківського кредитування, лібералізовано ціни на сільськогосподарську продукцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентної політики, забезпечення конкурентоспроможності підприємницьких структур аграрного сектора економіки, у т.ч. і фермерських господарств, знайшли відображення у працях В. Андріанова, В. Андрійчука, В. Амбросова, В. Месель-Веселяка, П. Саблука, Ю. Наумова, М. Маліка, В. Зіновчука, Л. Мармуль, О. Єрмакова, І. Червена, М. Долинської, А. Кредисова, А.Бідика та ін.

Однак сучасний стан сільського господарства залишається складним. Особливо критичний стан із технічним забезпеченням. Продовжується диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію. Значна частина сільськогосподарських підприємств і особливо фермерських господарств збиткові. Гострою є проблема зайнятості на селі та забезпечення достатнього рівня заробітків селян.

Ціль роботи. Розглядаючи питання участі державних органів в регулюванні сільського господарства України важливо розкрити не тільки суть цих процесів і визначальні їх чинники, але і показати основні напрями і джерела їх формування. Тому ціллю статті є не тільки дослідження сутності і складових заходів по організації участі державних органів в регулюванні сільського господарства, а й запропонування напрямків їхнього подальшого удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Новий етап аграрної політики держави повинен забезпечувати сталий розвиток галузі в умовах відкритого конкурентного середовища, налагодження цивілізованого аграрного ринку, надання ефективної державної підтримки, створення умов для фінансової самодостатності сільськогосподарських підприємств, фермерських і селянських господарств.

Основною складовою аграрної політики держави має стати адекватна ринковим вимогам система державної підтримки сільського господарства. Це необхідна умова забезпечення конкурентоспроможності аграрної галузі України на внутрішньому і зовнішньому ринках [1, с. 278].

Нинішній стан розвитку галузі і існуюча державна аграрна політика потребують реформування державної підтримки. Це зумовлено, насамперед, наступними умовами [2, с. 11]:

- нерозмежованість державної підтримки сільського господарства та сільської території призводить до штучного завищення її розмірів (особливо це стосується фермерських і селянських господарств);

- більше двох третин бюджетної підтримки селян йде на нецільове використання шляхом перекачування від виробника через систему цін і тарифів до суміжників (партнерів і посередників);

- фермерські і особисті селянські господарства, в яких виробляється дві третини валової сільськогосподарської продукції та зайнято дві третини працездатних селян, державної підтримки практично не отримують, така підтримка надається переважно сільськогосподарським підприємствам.

З боку держави відсутня довгострокова фінансова підтримка фермерських господарств з низькими відсотковими ставками. Кредитні ресурси в банках надто дорогі. Крім того, у фермерів відсутні матеріально-технічні засоби для оформлення застави майна. Окрім Українського державного фонду підтримки фермерських господарств практично ніяка державна установа фінансово не підтримує фермерів.

Фінансова підтримка з боку держави вкрай необхідна, в першу чергу, новоствореним фермерським господарствам, що знаходяться в несприятливих природних умовах, чи то відокремлених від державних комунікацій. Вона надається на безповоротній основі новоствореним фермерським господарствам та фермерським господарствам з відокремленими садибами. Ця підтримка необхідна фермерам для:

- відшкодувань вартості витрат, пов'язаних з розробкою проектів відведення земельних ділянок;

- часткової компенсації витрат на придбання першої одиниці техніки та будівництва або реконструкції тваринницьких приміщень;

- відшкодування частини витрат, пов'язаних зі сплатою відсотків за користування кредитами банків.

Зрозуміло, що дуже важливим фактором перемоги в конкурентній боротьбі на аграрному ринку є впровадження у виробництво сучасної техніки й новітніх технологій, тому що за інших рівних умов (ціна, якість, асортимент) найбільш відчутно на ринку конкурують витрати.

Важливим напрямком поліпшення фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва, що потребує відповідного державного регулювання, є посилення антимонопольного захисту сільськогосподарських підприємств і особливо фермерських господарств. Вони є дуже вразливими для фінансового й іншого тиску як постачальників матеріально-технічних засобів, так і покупців їхньої продукції. Розв'язанню цієї проблеми міг би сприяти окремий Закон, із встановленням жорсткіших критеріїв і форм підтвердження монопольних дій стосовно сільськогосподарських товаровиробників й адекватної економічної відповідальності. Однак, як показує практика, без відповідної політичної волі такі нормативні акти малоефективні.

Посиленню антимонопольного захисту сприятиме розвиток виробничої й обслуговуючої кооперації. В області певні заходи в цьому напрямі вже зроблено, однак вони потребують більшої системності й динамічності.

В останні роки різко скоротилися обсяги робіт із відтворення, підвищення родючості та охорони ґрунтів. В Україні на третину скоротились площі, на яких вносяться мінеральні добрива. Головним чином це землі невеликих фермерських та індивідуальних селянських господарств.

Для поліпшення стану галузі рослинництва слід продовжувати в майбутньому практику часткової компенсації за 1 га посіяних зернових, збільшувати виділення з державного бюджету на державну підтримку селекції в рослинництві.

Реформування відносин власності на землю створило необхідні передумови для становлення і функціонування ринку землі в Україні. В ринковій економіці земля, як і будь-який інший засіб виробництва, є товаром, має ціну, купується і продається, користування нею платне, усі операції із земельними ділянками здійснюються з урахуванням вартості землі [3, с. 83].

З огляду на наслідки функціонування земельного ринку частина функцій цього ринку має функціональний характер. Маючи на увазі те, що в Україні закінчується термін мораторію на купівлю і продаж землі, слід зосередити увагу на таких позиціях:

1) концентрація власності на землю може призвести до зосередження великої кількості земельних ділянок в обмеженій кількості ринкових суб'єктів, тобто до створення великих латифундій. Ринку ж взагалі притаманна тенденція до зміцнення монополій;

2) ринок землі позбавлений внутрішніх чинників, які б стимулювали оберігати природу, внаслідок чого може виникнути екологічна криза;

3) ринок землі стимулює нерівномірний розподіл власності й залишає поза увагою соціальний захист окремих верств сільського населення.

Крім того, ринок землі неспроможний вирішати й низку інших соціально-економічних питань, наприклад, забезпечити розвиток наукових досліджень в аграрному секторі, підготовку кадрів для господарювання на землі або для забезпечення функціонування ринку.

На наш погляд, Україна економічно не підготовлена до початку функціонування ринку землі. Економічна ситуація у сільському господарстві така, що понад 70% підприємств збиткові, а до сих пір не розпочата іпотека. Платоспроможність покупця землі у сільській місцевості за таких умов нереальна.

Узагальнення особливостей функціонування ринку землі, на нашу думку, дає змогу обґрунтувати необхідність втручання держави у процеси, пов'язані з відчуженням землі, й визначити напрями державного регулювання сфери земельних відносин. Держава має здійснювати земельну політику, що посилить позитивні функції ринку й послабить або нейтралізує частину негативних функцій, зокрема руйнівну дію монополії власності на землю, забезпечить підготовку кадрів для обслуговування земельного ринку; дасть змогу організувати та фінансувати проведення науково-дослідних робіт в аграрній сфері. Нинішня оренда, коли в одних руках концентрується до 20-30 тисяч гектарів землі, розвалює села. Як правило, такі господарства охоплюють 7-8 населених пунктів. А щоб обробляти такі площі за сучасними технологіями, достатньо найняти 20-30 осіб. Решта людей - непотрібні, і вони стають безробітними.

Для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських господарств необхідні наступні заходи:

1. Розпочати іпотеку і торгівлю сільськогосподарськими землями.
2. Узаконити права власників на землю. По-перше, потрібно розробити систему захисту прав покупців і продавців землі, зокрема, шляхом судової реформи. Суди повинні чітко розв'язувати земельні спори. По-друге, слід налагодити систему реєстрації всіх ділянок, попереднього розмежування землі комунальної, державної і приватної власності. Необхідно оцінити, які землі є особливо цінними, які - деградованими, тобто провести повну класифікацію земель за якістю.
3. Запровадити прозорі схеми функціонування ринку землі, гарантувати права покупців і продавців.
4. Забезпечити гарантії стабільності виробництва на селі, збільшення робочих місць, зупинку занепаду соціальної сфери села, появу нових економічних можливостей у зв'язку з економічними використанням земельного ресурсу.

В Україні сформовано сприятливу політику для сільськогосподарських товаровиробників завдяки дії спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість і фіксованого сільськогосподарського податку. Основним завданням держави в забезпеченні стабільної конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств є розробка відповідних заходів щодо створення сприятливого інвестиційного клімату та механізмів кредитування фермерів на всіх рівнях управління.

Ринок інвестицій негативно реагує на всі внутрішньополітичні коливання в державі. Особливо це помітно стосовно сільськогосподарських підприємств. Ступінь ризику вкладень в цю галузь надто великий. Стан і привабливість інвестиційного клімату залежить від сприятливого податкового режиму. Але прийняті в Україні нормативні документи й подальші наміри з питань оподаткування зробили інвестиційний клімат в сільському господарстві країни ще менш привабливим. Відсутність гнучких систем страхування

підприємницьких ризиків інвесторів, спеціалізованих страхових компаній, орієнтованих на захист малого бізнесу з іноземними інвестиціями при мінімальних тарифах і податкових пільгах, достатнього страхового захисту підприємців від різних ризиків, гарантійно-заставних фондів ще відштовхує інвесторів.

З метою залучення інвестицій і кредитів у розвиток сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств та підвищення їх конкурентоспроможності, необхідно на державному рівні виконати кілька умов.

В першу чергу, необхідно підготувати підприємців і банки, щоб можна було кредитувати фермерів. Практика показує, що нині не всі фермери готові складати відповідний бізнес-план і тому не можуть працювати з банками. Неякісний бізнес-план банк кредитувати не буде. Але ж складання проекту розвитку фермерських господарств вимагає великих витрат. Без державної підтримки не обійтися при навчанні підприємців.

Сутність другої умови полягає в тому, що банки виявляють свою невідповідність щодо особливостей системи і механізму кредитування сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств. В даному випадку є необхідність наявності уповноважених банків, що працювали б із малими підприємствами.

Третя умова полягає в необхідності створення державних і регіональних гарантійно-інвестиційних банків з кредитування малого бізнесу і в тому числі фермерів. Першочергове завдання такого банку - залучення інвестицій і надання гарантій кредитної лінії.

Організація малого бізнесу на основі лізингу (як одна з форм інвестиційної активності) - це четверта умова, яку необхідно виконати на державному рівні. Створення лізингових компаній, механізму передачі устаткування в лізинг допоможе одержати фермерам устаткування в довгострокову оренду і в багатьох випадках дозволить організувати свою справу належним чином.

Висновки. Отже, всі запропоновані пропозиції щодо створення інвестиційного клімату для формування й ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств сприятимуть у подальшому укрупненню їх розмірів, зміцненню матеріально-технічного забезпечення, конкурентоспроможності, платоспроможності та розширеному відтворенню сільськогосподарського виробництва.

Література:

1. Гайдуцький П.І. Аграрна реформа в Україні: Монографія /за ред. академіка П.І. Гайдуцького. - К.: ННЦІАЕ, 2007. - 432с.
2. Єрмаков О.Ю., Баранов О.Г., Олійник О.В. Економічний розвиток аграрних підприємств в умовах ринкових трансформацій. //Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2009. - Вип. 2 (30). - С. 10-13.
3. Збарський В.К. Земельні відносини - основа розвитку малих форм господарювання на селі /Монографія. - К.: НАУ, 2009. - 281 с.

***Аннотація.** В статті досліджено і проаналізовано ступінь участі державних органів в регулюванні сільського господарства України і пропонується напрямки організації її подальшого удосконалення.*

***Ключевые слова:** організація, сільське господарство, державні органи, удосконалення виробництва продукції.*

***Annotation.** The paper investigated and analyzed the involvement of government in the regulation of agriculture of Ukraine and directions of the organization subsequent improvements.*

***Keywords:** organization, agriculture, public organs, improvements of production of goods.*

УДК 330.322

Тебенко В.М.,
к.е.н., доцент Таврійський ДАТУ

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

***Анотація.** В статті розглянуто сутність інвестиційної привабливості регіону. Наводяться фактори, що впливають на інвестиційний клімат.*

***Ключові слова:** інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестор.*